

Motion till riksdagen

1988/89:U408

av Jill Lindgren m.fl. (mp, vpk, c)

Ändring av IAEA-avtalet och icke-spridningsavtalet (NPT)

I samband med president Eisenhowers stora propagandadrive på 1950-talet, "Atoms for peace", som ledde till ett accepterande med stor entusiasm av idéerna om den fredliga kärnkraften, skapade Förenta nationerna sitt organ för kärnkraft och kärnvapen – IAEA – med säte i Wien. Detta organ tilldelades den dubbla uppgiften att övervaka att kärnvapenteknik inte spreds utanför den lilla krets kärnvapenmakter som då existerade: USA, Sovjet, Storbritannien och Frankrike, samt att främja utbredningen av den s.k. fredliga kärnkraften. IAEA har haft svenska generalsekreterare, först Sigvard Eklund, nu Hans Blix.

Till IAEA:s viktigaste uppgifter hör att övervaka att det år 1968 undertecknade icke-spridningsavtalet (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons – NPT) efterlevs.

Det har blivit alltmer uppenbart att den dubbla uppgiften att förhindra kärnvapenspridning och samtidigt främja s.k. fredlig kärnenergi inte går att förena. Den kunskap som sprids om kärnenergi kan komma till användning för både fredliga och militära ändamål. I kärnvapenländerna är den civila och militära kärnenergiverksamheten sammanbundna med otaliga band. Därtill kommer att IAEA har otillräckliga resurser att övervaka att civil kärnenergi inte används för att understödja militära tillämpningar.

Det borde för Sverige, som har fattat beslutet att kärnkraften skall avvecklas – huvudsakligen av säkerhetsskäl – eller för att tala med statsminister Ingvar Carlsson: "kärnkraften hör inte hemma i ett civiliserat samhälle", vara naturligt att verka för att kärnkraften även internationellt avvecklas. Med hänsyn till risker vi löper för utsläpp från reaktorer på andra sidan Östersjön ligger det dessutom i vårt nationella intresse att få till stånd en internationell kärnkraftavveckling.

Emellertid kommer våra svenska mål att stå i klar motsättning till de strävanden som Sverige genom avtal är bundet till. I NPT-avtalet heter det exempelvis i artikel 4 moment 2 att undertecknarna av avtalet (f.n. ca 120 stater) förpliktar sig att: "undertecknade stater skall, i mån av förmåga, ensamma eller tillsammans med andra stater eller internationella organisationer främja utvecklingen och användningen av den fredliga kärnenergin, särskilt hos de icke-kärnvapenstater som undertecknat avtalet, med särskild hänsyn till utvecklingsländerna."

Att förplikta sig att aktivt utbreda den "fredliga kärnenergi" som man i sitt eget land har beslutat avskaffa förefaller vare sig logiskt, moraliskt eller förnuftigt. Dessvärre har Sverige ännu inte dragit konsekvenserna av denna enkla logiska tanke. Därför tillåts fortfarande ABB-Atom att aktivt marknadsföra sina produkter utomlands.

Allra mest upprörande är avtalets hänvisning till u-länderna. Att sprida denna ytterst dyrbara och livsfarliga teknik till länder som vare sig har ekonomiska resurser att anskaffa den utan massivt stöd från rika länder, eller kunskap och infrastruktur att på ett någorlunda säkert sätt handskas med den, är höjden av ansvarslöshet.

Sverige medverkar sålunda genom en organisation – IAEA – och har avtalsmässigt förpliktat sig i NPT-avtalet att medverka, i något som i stället borde bekämpas. Sverige bör därför i Förenta nationerna och vid nästa NPT-konferens verka för att avtalen ändras så att IAEA:s verksamhet och NPT-avtalet strikt inriktas på att förhindra spridningen av den militära kärnenergin, vilket bör innebära att även den civila i möjligaste mån avvecklas. Målet bör formuleras så: All användning av kärnenergi skall upphöra.

Till dess att avtalstexterna har kunnat ändras bör Sverige minimera sina insatser i dessa internationella organ till att gälla stopp för spridning av kärnteknologi och åtgärder för ökat skydd mot nukleär nedsmutsning och nukleära katastrofer.

Hemställan

Med stöd av vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om IAEA och NPT-avtalet,
2. att riksdagen begär att regeringen verkar för att artikel 4 moment 2 i NPT-avtalet stryks snarast möjligt.

Stockholm den 24 januari 1989

Jill Lindgren (mp)

Gudrun Schyman (vpk)

Ivar Franzén (c)

